

Sygn. akt III AUa 1521/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 września 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Iwona Szybka

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

SSA Janina Kacprzak (spr.)

Protokolant: st.sekr.sądowy Kamila Tomasik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 24 września 2015 r. w Ł.

sprawy **J. K.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddziałowi w Ł.**

o emeryturę,

na skutek apelacji J. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Sieradzu

z dnia 12 listopada 2014 r. sygn. akt IV U 484/14,

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1521/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 listopada 2014r. Sąd Okręgowy w Sieradzu oddalił odwołanie J. K. od decyzji Zakładu (...) II Oddziału w Ł. z 28 maja 2014r. odmawiającej ubezpieczonemu prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych z uwagi na nieudowodnienie 15 lat takiej pracy.

Rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji zapadło w następującym stanie faktycznym:

J. K. ur. (...), w dniu 28 kwietnia 2014 r. złożył w organie rentowym wniosek o emeryturę. Wnioskodawca niebędący członkiem OFE, wykazał na dzień 1 stycznia 1999r. 2 miesiące i 10 dni okresów nieskładkowych, 23 lata i 11 dni okresów składkowych oraz 4 lata, 5 miesięcy i 7 dni uzupełniającego okresu pracy w gospodarstwie rolnym. Do wniosku o emeryturę zostało załączone świadectwo wystawione przez (...) S.A. w upadłości w S., podpisane przez syndyka masy upadłościowej przedsiębiorstwa. W świadectwie zaświadczone, że J. K. był zatrudniony w tym przedsiębiorstwie od 28 października 1975 roku do 31 grudnia 1999 roku i w okresie od 1 sierpnia 1977 roku do 31 grudnia 1999 roku stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace dozoru inżynieryjno-technicznego nad pracami zaliczonymi do warunków szczególnych, wykaz A dział XIV pozycja 24 załącznika do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku, na stanowisku mistrz budowy, zastępca kierownika i kierownik budów, wymienionym wykazie A, dziale 14 pozycja 24 wykazu szczegółowego stanowiącego załącznik numer 1 do Zarządzenia numer 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 roku w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach

pracy podległych Ministrowi Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach.

W dniu 4 lipca 1975 roku między (...) Przedsiębiorstwem Budowlanym i (...) została zawarta przedwstępna umowa o pracę, w której wnioskodawcy powierzono stanowisko kierownika budowy. W zawartej w dniu 28 października 1975 roku umowie o pracę na dwutygodniowy okres próbny, a po jego upływie na okres następny. Z dniem 1 maja 1976 roku J. K. został przeniesiony ze stanowiska stażysty na stanowisko technika budowy. Z dniem 1 sierpnia 1977 roku J. K. został przeniesiony ze stanowiska technika budowy na stanowisko majstra budowy, a od 1 lipca 1985 roku mistrza budowy. Z dniem 1 marca 1986 roku J. K. został przeniesiony na stanowisko starszego mistrza budowy. Natomiast z dniem 1 kwietnia 1986 roku J. K. objął stanowisko zastępcy kierownika zespołu budów.

Wystawione w dniu 31 grudnia 1999 roku przez (...) S.A. w S. w upadłości świadectwo pracy stwierdza, że J. K. był pracownikiem tego zakładu pracy w okresie od 28 października 1975 roku do 31 grudnia 1999 roku w pełnym wymiarze czasu pracy, zajmując w tym okresie stanowiska: stażysty technika budowy, technika budowy, mistrza budowy, zastępcy kierownika zespołu budów. Do obowiązków wnioskodawcy, jako majstra budowy należało sprawowanie nadzoru nad pracownikami budowy, organizowanie pracy na budowie, zamawianie materiału, rozliczanie podległych pracowników z wykonanych prac pod kątem ich jakości i ilości. Wnioskodawca sprawował czynności nadzorcze przede wszystkim w zakresie czynności przygotowawczych wykonywanych na etapie rozpoczynania inwestycji polegających na wykonaniu wykopów pod fundamenty, wykonaniu fundamentów, wykonaniu sieci dróg dojazdowych, z mniejszą częstotliwością były wykonywane przez wnioskodawcę prace nadzorcze związane z pracami montażowymi oraz wykończeniowymi. Jako zastępca kierownika zespołu budów wnioskodawca nadzorował prace budowlane wykonywane na szeregu budów realizowanych przez pracodawcę.

W konsekwencji powyższych ustaleń Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie nie jest zasadne. J. K. nie przysługuje prawo do emerytury przewidzianej w art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013r., poz. 1440 – tekst jednolity późn. zm.), ponieważ nie legitymuje się on wymaganym 15 – letnim okresem pracy w szczególnych warunkach. W ocenie Sądu, przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie wykazało, że odwołujący będąc zatrudnionym w (...) Kombinacie Budowlanym w okresie od 1 sierpnia 1977 roku do 31 grudnia 1998 roku wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasowym pracę określoną w wykazie A dział XIV pkt 24 przepisów ogólnych rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 z późn. zm.) - kontrola międzyoperacyjna, kontrola jakości produkcji i usług oraz dozór inżynieryjno-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Sąd podkreślił, że określonymi w wyżej wymienionym przepisie czynnościami ogólnie pojętej kontroli oraz dozoru inżynieryjno-technicznego na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie są wyłącznie te czynności, które wykonywane są w warunkach bezpośrednio narażających na szkodliwe dla zdrowia czynniki a więc polegające na bezpośrednim dozorze i bezpośredniej kontroli procesu pracy na stanowiskach pracy wykonywanych w szczególnych warunkach. Potwierdza to jednoznacznie ugruntowane w tym zakresie orzecznictwo Sądu Najwyższego, tak jak wyrok z dnia 5 października 2011 roku sygnatura akt II UK 48/11. Pojęcie kontroli jak i dozoru nad pracami w szczególnych warunkach musi się wiązać z bezpośrednim jego wykonywaniem. Oznacza to, że osoba sprawująca nadzór musi być w identycznym stopniu narażona na te same szkodliwe warunki dla zdrowia, co pracownik wykonujący pracę w szczególnych warunkach. Tymczasem wnioskodawca sprawował ogólny nadzór nad prawidłowym przebiegiem budowy mający charakter administracyjno - organizacyjny i tym samym nie był stale i w pełnym wymiarze czasowym narażony na szkodliwe warunki. Sąd nie kwestionuje tego, że wnioskodawca na stanowiskach mistrza czy też zastępcy kierownika budów mógł sprawować bezpośredni nadzór nad pracownikami wykonującymi pracę w szczególnych warunkach, ale nie oznacza to, że w całym okresie zatrudnienia na danym stanowisku musiałby nadzorować, jako podstawowe prace wykonywane w warunkach szczególnych. Tej przesłanki wnioskodawca nie udowodnił ani nie potwierdzili tego świadkowie, którzy zeznawali w sprawie. Wnioskodawca ponosząc odpowiedzialność za prawidłowe wykonanie prac budowlanych sam nie był w sposób ciągły narażony na czynniki szkodliwe charakterystyczne dla prac wykonywanych w budownictwie

wymienionych w dziale VI powołanego Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku. Tym samym, odwołujący nie udowodnił wymaganego prawem 15-letniego stażu pracy w warunkach szczególnych, więc nie może nabyć prawa do emerytury z tego tytułu. Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. orzekł, jak w sentencji swojego wyroku.

W apelacji ubezpieczony, zaskarżył wymieniony wyżej wyrok w całości, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy to jest art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, przyjęciu przez Sąd, że J. K. nie wykonywał stale i w pełnym wymiarze czasowym pracę w szczególnych warunkach w okresie od 1 sierpnia 1977r. do 31 grudnia 1999r., podczas gdy prawidłowa ocena materiału dowodowego do takich wniosków prowadzić nie może.

Wskazując na wyżej wymienione zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania, ewentualnie o jego uchylenie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu oraz zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że zeznania świadków Z. M. (1) oraz S. W. (1) wprost wskazują, iż J. K. stale i w pełnym wymiarze czasowym prowadził nadzór nad pracą wykonywaną przez podległych mu pracowników w terenie, przebywając na budowie. W sprawie brak jakichkolwiek dowodów wskazujących, że stan rzeczy był taki, iż odwołujący wykonywał pracę w inny sposób niż to wynika z zeznań świadków, tzn. jego praca była częściowo wykonywana nie w warunkach szczególnych. Prace, które wykonywali podlegli odwołującemu się pracownicy były pracami wymienionymi w wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. J. K. przebywając na terenie prowadzonych inwestycji, nadzorując tak prowadzone prace, był narażony w identycznym stopniu na te same szkodliwe warunki dla zdrowia co podlegli mu pracownicy, którzy wykonywali pracę w szczególnych warunkach.

Ponadto, świadectwo pracy z dnia 31 grudnia 1999 roku oraz świadectwo wystawione przez syndyka masy upadłościowej wskazują, że J. K. wykonywał pracę w szczególnych warunkach. Jedyne przyczyny formalne, tj. brak w świadectwie wskazania punktu - podczas gdy w poz. 24 jest tylko jeden punkt - uniemożliwiło spełnienie wszystkich warunków do przyznania emerytury.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie może odnieść skutku. Sąd Okręgowy wydał trafne rozstrzygnięcie, które znajduje uzasadnienie w całokształcie okoliczności faktycznych sprawy oraz w treści obowiązujących przepisów prawnych.

W przedmiotowej sprawie ubezpieczony wywodzi swoje prawo do emerytury z art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 32 tej ustawy, przy czym sporny jest okres pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych, od których prawo to zależy. Ubezpieczony spełnia bowiem pozostałe przesłanki do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym wynikające z art. 184 powołanej ustawy, to jest osiągnął wymagany wiek (60 lat), ogólny staż pracy (25 lat na dzień 1 stycznia 1999 r.) i nie przystąpił do OFE. Istota sporu sprowadza się zatem do ustalenia czy praca, którą wykonywał ubezpieczony od 1 sierpnia 1977 r. do 31 grudnia 1998 r. w (...) SA w S. na stanowiskach: majster budowy, mistrz budowy, starszy mistrz budowy oraz zastępca kierownika zespołów budów była pracą w warunkach szczególnych, określoną w pkt 24 działu XIV wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., nr 8, poz. 43, ze zm.). Pod tą pozycją wykazu A jako pracę w szczególnych warunkach wymienia się: kontrolę międzyoperacyjną, kontrolę jakości produkcji i usług oraz dozór inżyniersko-techniczny na oddziałach i wydziałach, w których jako podstawowe wykonywane są prace wymienione w wykazie. Przypomnieć wypada, że pkt 24 działu XIV wykazu A nie wymienia stanowisk pracy, lecz odwołuje się do czynności ogólnie pojętego nadzoru lub kontroli

w procesie produkcji wykonywanej w tych wydziałach i oddziałach, w których zatrudnieni są pracownicy wykonujący pracę w warunkach szczególnych. W tym miejscu od razu zauważyć należy, że nie wszystkie prace na budowach zaliczane są do prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Chodzi tutaj tylko o prace wymienione w dziale V wykazu A - „W budownictwie i przemyśle materiałów budowlanych”, tj. m.in. roboty wodnokanalizacyjne oraz budowa rurociągów w głębokich wykopach, budowa oraz remont chłodni kominowych i kominów przemysłowych, prace maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych, prace zbrojarzkie i betoniarskie. Zatem pracodawca wystawiający pracownikowi zatrudnionemu przy pracach polegających na ogólnie pojętym nadzorze, bądź kontroli jakości produkcji i usług, kontroli międzyoperacyjnej winien wskazać jakie prace jako podstawowe wykonywane były przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach na podległym mu odcinku pracy. W sprawie nie ulega wątpliwości, że wystawione ubezpieczonemu świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach nie spełnia kryteriów określonych w punkcie 24 działu XIV wykazu A, gdyż nie wymienia prac określonych w dziale V wykazu A. Ubezpieczony zarzucając Sądowi pierwszej instancji wadliwe ustalenia faktyczne również nie wskazuje tych prac. Z samego faktu pracy w terenie na budowie nie można wywodzić prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym.

Analiza materiału zgromadzonego w sprawie, a w szczególności zeznań świadków, a także dowodu z przesłuchania ubezpieczonego w charakterze strony wskazuje na to, że w przedsiębiorstwie zatrudniającym ubezpieczonego w spornym okresie budowano osiedla mieszkaniowe. Ubezpieczony jako majster (mistrz) odpowiedzialny był za prace przygotowawcze, od wykarczowania terenu, przygotowania dróg dojazdowych dla ciężkiego sprzętu, wykopania dołów pod fundamenty i ich zalanie. Niewątpliwie tego rodzaju prace wykonywane były bezpośrednio przez maszynistów ciężkich maszyn budowlanych lub drogowych (Dział V, poz. 3 wykazu A), a także przez zbrojarzy i betoniarzy (Dział V, poz. 4 wykazu A). Jednakże w naszych warunkach klimatycznych tego rodzaju prace nie są wykonywane przez cały rok kalendarzowy. Prace w budownictwie mają charakter sezonowy i nie planuje się takich prac na zimę. Jak zeznał świadek Z. M. na budowach tak planowano prace, aby z nadejściem zimy wszystkie prace wykonywane były wewnątrz budynków. Prace tynkarskie, malarskie, posadzkarskie, instalacyjne nie mają charakteru prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Ubezpieczony jako majster był odpowiedzialny również za prace wykończeniowe terenu po zakończeniu budowy, to jest drogi – chodniki doprowadzające do poszczególnych budynków. Tego rodzaju prace jak układanie chodników chociaż mogły być przy sprzyjających warunkach wykonywane zimą, to jednak nie należały do prac w szczególnych warunkach.

Zgromadzony w sprawie materiał dowodowy dał również podstawę do jednoznacznego stwierdzenia, że J. K. w spornym okresie zatrudnienia pracując na stanowiskach mistrza budowy, z-cy kierownika budowy, kierownika budowy nie wykonywał pracy, która odpowiadała zakresowi prac dozoru inżynieryjno – technicznego nad pracownikami wykonującymi pracę w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Wnioskodawca w ramach swoich obowiązków wykonywał ogólną kontrolę procesu budowy, noszącą jedynie pewne cechy dozoru inżynieryjno – technicznego, jednakże w rozmiarze nie pozwalającym na jej zakwalifikowanie jako świadczonej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Obejmowała ona bowiem także nadzór nad pracownikami, którzy pracy w szczególnych warunkach nie wykonywali oraz takie czynności jak wydawanie materiałów z magazynu, sprawdzanie jego stanu, przygotowywanie i obieg dokumentów. W bezpośrednim wymiarze była sprawowana jedynie w razie zaistnienia komplikacji w procesie budowy. W bieżącej jej realizacji bezpośredni nadzór nad tym procesem mieli majstrowie podlegli kierownikom. Z-ca kierownika budowy, czy kierownik budowy nie należał do bezpośredniego pionu nadzoru, lecz pośredniego, gdyż sprawował nadzór nad majstrami, którzy bezpośrednio nadzorowali pracowników wykonujących pracę na budowie. Potwierdziły ten fakt – wbrew twierdzeniom apelacji - zeznania przesłuchanych w sprawie świadków. Świadek Z. M. (3) zeznał bowiem, że ”wnioskodawca nadzorował pracę majstrów i pracowników. Majster miał przypisaną branżę, a kierownik miał pod sobą wszystkie branże. Wnioskodawca jako zastępca kierownika przebywał na budowie, aby nadzorować majstrów, zlecał im pracę, kontrolował sposób wykonania, zamawiał materiały na budowę. Wnioskodawca zamawiał towar telefonicznie, wykonywał też zamówienia na piśmie”. Również świadek S. W. (2) zeznał, że „jako zastępca kierownika wnioskodawca rozdzielał pracę, zamawiał materiały na budowę, zajmował się pracami przygotowawczymi i wykończeniowymi”. A zatem praca wykonywana przez J. K. w spornym okresie nie spełniała przesłanek wskazanych w wykazie A dziale XIV pkt 24, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników

zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze i nie może być zakwalifikowana jako praca w szczególnych warunkach. Warunek ten jest bowiem spełniony, gdy pracownik w ramach obowiązującego go pełnego wymiaru czasu pracy na określonym stanowisku stale, to jest ciągle wykonuje prace w szczególnych warunkach i nie wykonuje przy tym innych czynności pracowniczych nie związanych z tym stanowiskiem pracy. Tylko bowiem okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy wypełniają kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Stałe wykonywanie takich prac oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku) lub okresowe, a nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia (por. postan. SN z 3.10.2008r. II UK 133/08, LEX nr 658191, wyrok SN z 4.06.2008r. II UK 306/07 OSNP 2009/21-22/290).

Wreszcie wskazać należy, że rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wydane zostało w oparciu o delegację ustawową zawartą w art. 55 ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267), która wprowadzała prawo do nabycia emerytury w obniżonym wieku oraz prawa do wzrostu emerytury i rent. Przywołane rozporządzenie zawierało załącznik obejmujący wykazy A i B wskazujące pracę w szczególnych warunkach uprawniającą do emerytury w obniżonym wieku oraz do wzrostu emerytury oraz wykaz C wskazujący pracę w szczególnych warunkach, której wykonywanie uprawniało tylko i wyłącznie do wzrostu emerytury. W Wykazie C w Dziale III wymienione były prace i stanowiska pracy w budownictwie oraz w przemyśle materiałów budowlanych, wśród których był majster, mistrz, brygadzysta (poz.3), kierownik wielkiej budowy, kierownik zespołu budów, kierownik budowy (poz. 6), wykonywanie których nie uprawniało do nabycia emerytury w obniżonym wieku. Wykaz C został uchylony przez § 1 pkt 5 lit. b rozporządzenia z dnia 1996 r. (Dz.U.1996.63.292) zmieniającego cyt. wyżej rozporządzenie z dniem 7 czerwca 1996r. Natomiast ugruntowane orzecznictwo Sądu Najwyższego stwierdza jednoznacznie, że prawo do nabycia emerytury w obniżonym wieku nie przysługuje pracownikom wykonującym stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę z wykazu C (por. wyroki SN z 30.11.2000r., II UKN 93/00, OSNP 2002/14/337, i z 6.05.2004r., OSNP 2004/23/407). Wprawdzie wystawiający świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach za sporny okres był pracodawca zakwalifikował zatrudnienie ubezpieczonego z wykazu A, jednakże świadectwo to, co jest poglądem powszechnie przyjmowanym w judykaturze, jest dokumentem prywatnym i podlega weryfikacji w postępowaniu sądowym co do zgodności z rzeczywistością. Zebrane dowody przed sądem pierwszej instancji pozwoliły na jednoznaczne ustalenie charakteru pracy wykonywanej przez ubezpieczonego. Pracy, której nie można było kwalifikować z wykazu A Dział XIV poz. 24 albowiem de facto była to praca opisana w wykazie C, a uchylenie tego wykazu nie stworzyło podstaw do stosowania rozszerzającej wykładni, pozwalającej na dopasowywanie prac z wykazu C do prac i stanowisk z wykazu A. Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych są przepisami bezwzględnie obowiązującymi, przewidziane zaś w art. 184 w zw. z art. 32 cyt. wyżej ustawy prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym niż powszechnie przyjęty stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 cyt. ustawy emerytalnej, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób ścisły i gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo.

Reasumując, ubezpieczony nie udowodnił 15 – letniego okresu pracy w szczególnych warunkach i tym samym nie spełnił wszystkich warunków do nabycia prawa do wcześniejszej emerytury.

W tym stanie rzeczy, nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł, jak w sentencji swojego wyroku.

Przewodniczący: Sędziowie: